

ad meditandum, sive ferventer æternum Patrem suum adorandum. Verumtamen inter Filium Dei et Isaac hæc intercedit differentia, quod cum hic egressus fuerit in agrum, solatii hauriendi causa, utpote qui ob mortem Saræ matris suæ tristis et moestus erat; Christus e contra in hortum Gethsemani contendit, ut tristitia et dolori habendas laxaret, prævidendo irreparabilem et æternam Synagogæ (quæ respectu humanitatis ab ipso assumptæ mater ejus erat) subsecuturam mortem. Per hunc autem solitudinis ingressum cœlestis Magister noster multa alia nobis insinuare voluit salutaria documenta, primo videlicet, quod quotiescumque in alias incidimus adversitates, ad illas vel avertendas, vel mitigandas, nullum sit melius remedium, quam loca solitaria petere, ut in iis per ferventem orationem cum Deo illo nos conjungamus et uniamus, qui ab Apostolo vocatur¹: *Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.* Secundum documentum est, quod scilicet post Communionem (quam Christus cum omnibus Apostolis suis sumpserat) necessum sit, solitarie infinitam recepti intra nos hospitis dignitatem considerare, eique debitas gratias agere. Documentum hoc Didacus Stella his verbis insinuat²: « Docet, ut is qui « Eucharistiam accipit, non illico ad negotia sæcularia se convertat, sed ad solitudinem accedat « orationis et contemplationis. » Tertium denique documentum est, quia Christus exemplo suo nos docet, quod videlicet bona consuetudines et semel incepta devotionis consuetæ exercitia, ob nullam imminentem adversitatem aut tribulationem interrumpenda sint, vel intermittenda. Nam tametsi Christus, more suo solito, locum illum orationis facienda causa adiens, omnium quæ in eo sibi evenitura erant, claram et distinctam haberet notitiam, non tamen ideo illa nocte a consueta oratione desistere voluit; maxime cum sciret urgentissimam esse necessitatem, illo tempore de rebus maxime arduis nostræ redemptionis, propter quam in terras missus fuerat, cum Æterno Patre suo conferendi.

3. — *Exierunt in montem.* Non deerant utique alia in eadem civitate solitudinis loca, et tamen non sine mysterio e civitate hora importuna exierunt. Etenim ut Salmeron ait³: « Per hunc egressum « de domo, in qua coenaverat, ac civitate Jerusalém, derelictio Judeorum significatur, secundum illud⁴: *Ecce relinquetur vobis domus vestra « deserta.* Et rursum⁵: *Reliqui domum meam, « dimisi hereditatem meam, dedi dilectam ani- « mam meam in manum inimicorum ejus;* nam « Jesus non rediit in eam, nisi ligatus et tractus « ad accipiendam mortis sententiam. » Voluit in super Christus per hunc e domo coenaculi et civitate egressum ostendere, quod fructus Passionis

¹ II COR., II, 3. — ² DID. STELL., in Luc. — ³ SALMER. — ⁴ MATTH., XXIII. — ⁵ JEREM., XII, 7.

suæ ad omnes alios populos et gentes dilatandus foret. Unde idem Salmeron ait¹: « Egressus est « sponte, ut mortem exequatur, quia non voluit in « templo, vel Jerosolymis capi, qui omnium ani- « mas sitiebat. » Theophylactus super S. Marcum scribens, aliam his verbis assignat rationem, scilicet²: « Ne fieret seditio in civitate, tam fuit amans « pacis; abiit, ut captiatur sine tumultu. »

4. — *Egressus est trans Cedron,* ut subjungit S. Joannes. Eundo enim versus montem Oliveti necessum fuit transire torrentem Cedron, qui juxta communionem opinionem hoc nomine appellabatur, ob cedrorum, quæ ibi plantatae erant, ingentem quantitatem. Bene autem³ *egressus est trans torrentem Cedron*, quia conveniebat, ut in figurato adimpleretur, quod in Davide Christum praefigurante tot ante sæcula dudum præcesserat. Hic enim propter Absalonis filii sui rebellionem ab Jerosolyma, plurium fidelium servorum suorum societate stipatus, egradiens, hunc eundem torrentem pertransivit, ut infestaretur a prædicto Absalone, qui vitam et eripiendo regni possessionem invadere meditabatur. Enim vero sicut David persecutionem passus fuit a filio, ita Filius Dei traditus fuit a quodam Apostolo, quem filii loco diligebat. Ambobus rebellavit populus Judaicus, licet ab ambobus plurimiis ingentibus beneficiis fuisse cumulatus. Præterea sicut David charissimorum suorum saluti prospexit, eosdem a periculis eripiendo; ita quoque Christus, ut infra dicetur, Apostolorum suorum securitati prospectum esse voluit, ideoque dixit: *Si me queritis, sinite hos abire.* Observandum præterea, quod sicut David exibat Jerosolyma flens, et lacrymans, ita pariter Redemptor noster paulo post ingentem in horto demonstrabit tristitiam, a sola tamen portione inferiori provenientem. Ad hæc utriusque persecutores eundem sortiti sunt infastum finem tam Absalon, quam Judas ad truncum quemdam arboris suspensi interierunt. Porro Salmeron ex traditionibus Hebraicis in hæc verba scribit⁴: « Porro in torrente Cedron ex altari holocaustorum « per subterranea loca descendebat sanguis sacri- « fiorum, ut quidam ex Thalmudica animadver- « sione producant. Sed Christus hunc torrentem « pertransivit, quia ejus sanguis cœterorum sa- « crificiorum sanguines longe antecessit. » In libro II Paralip., c. xv, dicitur⁵: *Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto depositus Imperio, eo quod fe- « cisset in luce simulacrum Priapi, quod omne contri- « vit, et in frusta comminuens combussit in torrente Cedron. Omnia autem in figura contingebant illis:* nam ut Simon de Cassia scribit⁶: « In eodem tor- « rente simulacrum turpissimum combustum est « ab Asa Rege Jerusalem, ut omnis turpitudo pec-« tate egressum ostendere, quod fructus Passionis

¹ SALMER. — ² THEOPH., in Marc. — ³ JOAN., XVIII, 1. — ⁴ ID., 18. — ⁵ SALMER., ib. — ⁶ II PARAL., XV, 16. — ⁷ SIMON DE CASS.

« cati, et falsa similitudo atque simulatio malæ « vitæ, passionibus pro Christo ab hominibus com- « buratur. » In his aquis cineres vituli aurei deper- « dendierant, id est, idolatria, quæ tot ante sæcula totum Universum deluserat suæque tyrannidi sub- « jeccerat, terminanda erat¹: *Nunc princeps mundi hu- « jus ejicietur foras.* Salmeron per hunc torrentem immensa significari censem tormenta, quibus tolerandis Redemptor se accingebat. Ait enim² « Prop- « ter nos torrentem pertransivit, id est, expertus est « mortalitatem, et tribulationem, qui per Prophete- « tam ait: *Salvum me fac, Deus, quoniam intra- « verunt aquæ usque ad animam meam.* » Idem ibidem paulo ante torrentis examinaverat etymologiam, dicens: « Torrens est aqua ad tempus « currans rapidissimo motu, ex pluvii, vel monti- « tibus descendens, non de fonte, vel aqua viva, et « propterea in æstate desiccatur, unde torrens a « verbo torreo, quod est desiccatio, vel arefacio, des- « cendit. Significat præsentes tribulationes, quæ « ad tempus durant, et postea per auxilium Dei « desiccantur, de quo est scriptum: *Torrentem per- « transivit anima mea, forsitan pertransisset anima « mea aquam intolerabilem.* » Propheta regius qui mortem Christi in spiritu præviderat, de eadem ita scribit³: *De torrente in via bibet, propterea exal- « tabit caput.* Ubi S. Hieronymus querit⁴: « Quis « bibet de torrente in via. » Et respondet: Iste cui « dictum est: *Dixit Dominus Domino meo, sede a « dextris meis.* Iste qui audivit: *Tu es sacerdos in « aeternum, etc.* Iste qui confringit in die iræ suæ « reges, qui judicat nationes, implebit ruinas, con- « quassabit capita in terra multorum. » Idem sanctus aliam subnectit ingeniosam considerationem, inquiens: « Torrens habet aquas de tempestatibus, « de procellis. Torrens in præcipitibus locis currit.. « torrens alienas aquas concipit. Torrens nunquam « habet mundam aquam, sed semper turbidam « Vultis scire, quomodo de torrente turbido biberit « En ipse dicit: *Tristis est anima mea usque ad « mortem.* » Apud Jobum per aquas denotantur humanæ iniquitates⁵: *Bibunt quasi aquam iniqui- « tam.* Hinc igitur torrens, quem Redemptor transivit, hisce aquis adeo redundabat, ut ei mare quoddam esse videretur: *Veni in altitudinem maris.* Torrens alienas aquas concipit, ideoque nil mirum est, quod tot aquis redundaverit, quia cum non haberet peccata propria, omnia sibi vendicavit, et in se diluenda assumpsit totius humani generis peccata, dicente S. Petro⁶: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* Quia vero lignum illud tam immensum pondus sustinere non poterat, ideo Christus dolenter mox subdit: *Tempestas demersit me.* At vero quid tandem accidit? Num sempiterne submersus remansit? Nequaquam sed propterea exalabit

¹ PHILIPP., II, 8. — ² JOAN., XI, 32. — ³ S. HIERON. — ⁴ S. BERN., ser. 2 in Dom. Pass. — ⁵ CHRYS., in Cat. Græc. — ⁶ S. CYRILL. ALEX., I. XIII in Joan.

caput; siquidem in præmium suæ humiliationis et in his aquis factæ demersionis glorificatus fuit, dicente Apostolo Paulo¹: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, etc.* S. Hieronymus prædictionem paulo ante a Christo factam commemorat, in qua dicitur²: *Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum, et subdit³:* « Ille est exaltatus, « et nos exaltavit. »

5. — *Exierunt in montem Olivarum.* Verisimile est, quod ad Olivetum illud pervenerit, unde ante quinque dies Hebrei ramos arborum illarum frondentes decerpserant, ut ipsum velut in triumpho gloriose reciperent; ac proinde Redemptor noster intra semetipsum de injuriis et insultibus sibi inferendis dixerit: *Intra paucas horas manus meas extensurus sum ad harum arborum truncum velut in patibulum.* Unde non minus pie, quam ingeniose Poeta ille cecinit.

Fronentes hodie tantum, Christe, accipe ramos; Truncum qui superest, mox tibi turba dabat.

Unde sine dubio per ramos olivarum triumphales passionis suæ sustinenda fuit recordatus, funestamque illam metamorphosin sibi ob oculos posuit, de qua contemplatus Bernardus in medi¹ Itatur². « O quam dissimile est, *Tolle, tolle, crucifige eum, ab illo, Benedictus qui venit in nomine Domini!* Quam dissimile, *Rex Israel, et non habemus regem nisi Cæsarem!* Quam dissimile, rami virentes, et crux? Flores, et spinae? Cui prius sternebant vestimenta aliena, ecce nunc suis exiuitur. » At vero mirum est quod cum Christus sciret, notum fuisse traditori, qui lictorum caput et dux factus fuerat Magistrum suum ea hora in montem illum se subducere consuevit orationi facienda causa, aliam viam non fuerit ingressus, ut evaderet. Cur igitur in montem exiit? querit Victor Antiochenus, et respondet: « Quo spretis latibulis iis, commodo loco se exponat, manifestumque faciat iis qui illum comprehensuri erant. Maturabit enim illum locum occupare, ubi ante orare solitus erat, et quem proditor optime compertum habebat. » D. Chrysostomus quoque ait idipsum fecisse⁵: « Ut laborem insidiatoribus deremet, eosque omni formidine liberaret. » S. Cyrillus Alexadrinus similiter hac de re ita scribit⁶: « Illo vadit, ubi cum Discipulis conversari solebat, quod facit, ut a proditore facilius possit inveniri. »

6. — Enimvero e coenaculo Syonitico summa cum lætitia se proripuit, ut pœnas suam adoraret passionem. Etiam Evangelista ait: *Hymnus dicto exierunt etc.* Ubi alii legunt: *Hymnus cantato,*

Et Cornelius a Lapide. *Hymno decantato*. Porro cyenus morti vicinus suavissime cantat; Christus autem verus cyenus fuit, de quo Sponsa dicebat¹: *Candidus, et rubicundus, candidus velut cyenus, propter innocentiam, rubicundus ob Passionis sue sanguinem*. Et ideo ut Paulus de Palatio scribit²: « Canit in morte, ut ostendat canendum esse in ea morte, quæ mortis prioris est finis, et vitæ se quentis initium. » Enimvero in decursu Evangeliorum Christum quidem sæpius lachrymatum fuisse legimus, videlicet in resuscitatione Lazari, et in excidii Jerosolymitani predictione, quando *videns civitatem, flevit super illam*; risisse autem et cantasse illum nusquam legitur, nisi quando se ex Syon ad præcipitem mortis sue torrentem se recepit. Ac proinde iter, quod hoc fine versus Olivetum instituit, mysterio nequaquam caruit, prout Simon de Cassia his verbis optime notavit³. « Lætitiam mentis insinuat, quam in his quæ agimus, aut patimur, oportet habere. De Christo prophetatus est sermo, in quo dicitur. *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiae*. Aia littera habet, *Oleo exultationis*. »

7. — In montem Olivarum. Hugo Cardinalis in hoc Oliveto multa notat mysteria, dicens⁴: « Recte post communionem ascendit in montem Oliveti, ut sic ostenderet, quod virtute Dominici sacramenti ascenditur ad cumulum gratiæ, et inde ad cumulum gloriæ, quæ per oleum designatur. Nam in oleo sunt septem proprietates, per quas designantur septem partes gloriæ, id est, tres dotes animæ, et quatuor corporis. Oleum enim lucidum est in se, in hoc significatur lumen cognitionis; item calidum est, et pabulum ignis, in hoc significatur ardor dilectionis; item unctuosum est et glutinosum, in hoc significatur tertia dos animæ, id est, apprehensio; item oleum supernat, in hoc significatur agilitas; item illuminat, in hoc claritas; item morbos sanat, in hoc impassibilitas; item penetrat, in hoc subtilitas. Unde Isaïæ, cap. LX, dicitur: *Dabo eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu*. » Porro mors Salvatoris eo præcipue ordinata erat, ut fore patefaceret cœli empyrei; et ideo post quinques mille et amplius annos, a quibus cœlum fabricatum fuerat nunquam auditum fuit: *Hodie tecum eris in Paradiſo*, nisi in hoc fortunatissimo mortis Christi die. Merito igitur ad montem Oliveti se recipit, unde post quadraginta duo dies in cœlum erat ascensurus. Unde Hugo Cardinalis ait⁵: « Abiit ad montem Olivarum, unde post resurrectionem ascendit in cœlum (Act., 1), in quo ostendit Dominus, quibus operibus ascendatur in cœlum, scilicet per vigilias, patientiam, orationem, et misericordiam. In illo enim monte vigilavit, et oravit Dominus, et captus atque ligatus non repugnavit, imo sustinuit pa-

¹ CANT., V, 10. — ² PAUL. DE PAL., in c. XXVI Matth. — ³ SIM. DE CAS. — ⁴ HUGO CARD., in Luc. — ⁵ ID., ib.

« tienter; unde Hieronymus ait: In monte Oliveti tenetur Jesus, et inde ascendit in cœlum, ut sciamus, quia inde ascendimus ad cœlos, unde vigilamus, et oramus, et ligamur, et non recalcamus in terra. » Magno igitur cum mysterio ibi morti occurrit; ubi in Ascensione sua portas æternæ vitæ patefacere decreverat, quia ut S. Augustinus asserit⁶: « Christus mortuus, mortis interactor fuit, et magis in illo mors mortua est, quem ipse in morte. » Dionysius Carthusianus aliud quoddam indicat mysterium, dicens⁷: « In monte crescebant abundanterque stabant olive, per quas pietas designatur; ideo locus ille Christo totius pietatis de gratiæ fonte purissimo congruebat. » Porro in sacris Canticis de Christo Sponso dicitur⁸: *Oleum effusum nomen tuum; oleum enim misericordiae est symbolum, ut varia divinarum Scripturarum testimonia hanc obscure indicant. Oleum omnibus aliis liquoribus supernat, et misericordia ac pietas Dei omnibus, aliis operibus supereminet, dicente Psalmista⁹: Miserations ejus super omnia opera ejus. Hæc igitur misericordia et pietas Redemptorem nostrum ad redemptionem nostram consummandam adegit, juxta illud¹⁰: Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto. Unde Didacus Stella ait¹¹: « Nota quod in montem Olivarum jamjam moriturus vadit, nam secundum misericordiam suam salvos nos fecit; misericordia enim per Olivam designatur. » Id quod diu ante Albertus Magnus his verbis insinuarat¹²: « Ut ex vertice misericordiae funderet opus redēptionis. » Oliva similiter pacis est symbolum et mors Christi reconciliationis nostræ fuit instrumentum. Sicut igitur ramus virentis olive, a columba, in arcem Noe deportatus, signum fuit cessantis aquæ diluvii, et placatae iræ Dei, ita quoque asserere possumus, quod primus Redemptoris in montem Oliveti egressus, certum et infallibile fuerit augurium, æternum Patrem subito placandum cessatura esse divinæ justitiæ, supplicia, quæ alias immittenda fuerant generi humano nisi per mortem Unigeniti Filii Dei ab inferno, et a morte æterna fuisse redemptum. S. Apostolus ad Hebreos de hoc mysterio scribens, hac phrasiloquens utitur¹³: Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius, et perfectius tabernaculum, non manufactum, id est, non hujus creationis; neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum; sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redēptione inventa. Pro quorum verborum intelligentia memorandum est, quod portæ oraculi, in primo Sancti Sanctorum ingressu occurrentis, non sine magno sacramento a sapientissimo rege Salomone ex lignis*

¹ S. AUG., in Ps. LI. — ² DIONYS. CARTH., in Luc. — ³ CANT., I. — ⁴ PS. CXLIX, 9. — ⁵ LUC., I, 78. — ⁶ DIDAC. STELLA, in Luc. — ⁷ ALB. MAGN., in Marc. — ⁸ HEB., IX, 12.

olivarum fabricatæ fuerint¹: In ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum; per hoc namque denotatur, quod portæ, per quas æternus Pontifex in passionis suæ sanctuarium ingressurus erat, futuræ erant ex lignis olivarum præparatae, id est, ex pietate et misericordia, ac proinde primos gressus versus montem Oliveti direxit.

DISCURSUS III.

EX QUIBUS MOTIVIS CHRISTUS PASSIONEM SUAM INCHOATUR, AD HORTUM GETHSEMANI SE CONTULERIT.

IDEA SERMONIS. — 1. Qualis locus fuerit hortus Gethsemani. — 2. Judei propter nimium temporalium amorem mortem Christi machinati fuerunt. — 3. Adducunt rationes quare Christus passionem tuam incipere voluerit in horto. Diabolus tentatione sua prævaluit contra primos parents ob defectum orationis. — 4. Christus in horto expiavit omnia que Adam in horto deliquit. — 5-6. Primus mortis Christi fructus fuit quod nobis aperuerit Paradisum. — 8. Qualia poma Christus comederit in horto.

Egressus est trans torrentem Cedron, ubi erat hortus in quem introivit. Joan., xviii, 1.

1. — Cum Redemptor noster ex coenaculo Syonitico ad montem Oliveti se transtulisset, prout in discursu præcedenti dictum est, ulterius progressus est in villam quamdam, Gethsemani appellatam, prout ex textu quodam S. Matthei deducitur, dicentes²: Tunc venit Jesus in villam, quæ dicitur Gethsemani, cuius quoque S. Marcus meminit³; S. Joannes vero ad hortum, qui in hac villa erat, sese restringit. Cardinalis Toletus sensum litteralem explicans, ait⁴: « Erat totus fundus, seu prædium dictum Gethsemani, cuius pars una hortus, voluptatis gratia consitus, et arboribus ornatus erat. » Porro credibile est, hunc locum amoenum et delicosum possessionem fuisse viri alicujus Salvatori optime affecti, qui proinde illius usum eidem indulserat, ut pro libito suo eo se subducere posset, orationis facienda causa. Rabanus de hac villa ita scribit⁵: « Monstrarunt usque hodie locus Gethsemani, in quo Dominus oravit, ad radices montis Oliveti, ut intelligamus, illum fuisse hortum, de quo Joannes narravit, nuncque desuper Ecclesia ædificata constat. Interpretatur autem Gethsemani vallis pinguium. » Salmeron multorum gravium auctorum testimonio inductus fuit, ut crederet, Gethsemani idem esse, quod vallis pinguidinis, propter torcular, in quo montis contigui olive exprimebantur, quid mirum igitur, quod Christus ibidem passionem suam fuerit exor-

¹ II REG., VI, 31. — ² MATT., XXVI, 36. — ³ MARC., XIV, 32. — ⁴ TAULER., in Joan. — ⁵ RABAN., I, VII in Matt.

sus, quando quidem ipsem per os Isaïæ de passione sua prædixerat¹: Torcular calvavi solus? Porro oleum symbolum est misericordiae, quæ nostram operata fuit salutem dicente Apostolo²: Secundum suam misericordiam salvos nos fecit. Paulus de Palatio aliud quoddam circa hunc locum notat mysterium, litteræ magis couiforme; ait enim³: « Cur Dominus venit in villam, quæ dicitur Gethsemani, id est vallis pinguis? Tauri et boves in sacrificium Deo offerendi afferri ex vallibus solent et ex valle pingui pingua sacrificia exceptantur. Merito ad vallem pinguem venit, ut intelligamus ex eo holocaustum medullatum exiturum. » Rabanus ab hac abundantia valle sequentem deducit moralitatem: « Per vallem humilitatis, et pinguidinem charitatis mortem pro nobis subiit. Humiliavit semetipsum, etc., major rem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. »

2. — Christus in Psalmo xxi, ad unguem prædixisse videtur occursum illum, quo ut suo loco dicatur, turbis armatis, ipsum capere volentibus, obviam processit; ait enim⁴: Quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adjuvet. De quo etiam apud Isaïam lamentatur, dicens: Torcular calcavi solus, et de gentibus non fuit vir mecum, siquidem ab ipsomet Apostolis derelictus fuerat, Subdit autem Psalmista: Circumdederunt me vituli, tauri pingues obserderunt me, aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens et rugiens. Porro causa quæ Hebreos ad machinandam Christo mortem permovit, præcipua hæc fuit, quia divitias suas amittere metuebant; unde dicebant⁵: Quid facimus quia hic homo multa signa facit? Venient Romani, et tollent locum nostrum; ubi S. Augustinus ait⁶: « Temporalia perdere timerunt. » Et ideo pingues, id est, bonis terrenis cumulati, Messiae voces surdis exceperunt auribus. In alio ejusdem Psalmiste loco in haec quoque verba conqueritur⁷: Inimici mei animam meam circumdederunt, adipem suum conluserunt, os eorum locutum est superbium, projicientes me nunc circumdederunt me: de hoc quoque ingratu populo dicitur⁸: Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo. Porro parabola illa de coena magna, ad quam multi fuere invitati, eo præcipue tendebat ut populi Hebrei erga Christum, qui redēptionem illorum operatūrus advenerat, indicaret ingratitudinem: « Magna coena hæc, inquit Theophylactus¹⁰, quoniam magnum est salutis nostræ mysterium. » At vero dic sodes, quisnam fuit, qui ad hanc cœnam venire renuit? Primus dixit, villam emi. Quot heu sunt, quibus sanguis a

¹ ISA., LXIII, 3. — ² TIT., III, 5. — ³ PAUL. DE PALAT., in Matt. — ⁴ RABAN., ib. — ⁵ PS. XXI, 13. — ⁶ JOAN., XI, 49. — ⁷ S. AUG., tr. 49 in Joan. — ⁸ PS. XVI, 10. — ⁹ DEUT., XXXII, 15. — ¹⁰ THEOPHYL., in c. XIV, 18, Luc.

Christo effusus in animabus ipsorum redditur prorsus inutilis, ob nimium ad hæc bona temporalia affectum? Hi sunt præcipue, qui Filium Dei sudorem sanguineum edere faciunt, quique ipsum injuriose capiunt ut mortem ei inferant.

3. — *Ubi erat hortus.* Nascitur hoc loco dabium, cur incarnata Sapientia, que totius vitæ suæ, et specialiter amara passionis periodos mysteriis cumula rit et sacramentis, passionis suæ mysterium in horto ordiri voluerit, loco scilicet amæno et delicioso: *Ubi erat hortus, in quem introivit.* Ad quod dubium idem responderi posse videtur, quod de ejus incarnatione S. Augustinus his verbis scribit¹: « Fuit similis reparatio, quomodo fuit et hominis « creatio, » seu, ut melius ad præsens propositum dicamus: « Fuit similis reparatio, quomodo fuit « et hominis lapsus. » Unde S. Cyrilus Alexandrinus hunc S. Joannis textum explicans, inquit²: « Hortus erat, paradisi locum designans; ad pris- « tinum enim omnes recurrere oportebat, et ut in « paradiiso malorum initium factum est, sic in horto « Christi passio incipit, per quam a malis liberati, « in pristinum restituti sumus. » Eadem quoque rationem assignat S. Athanasius dicens³: « Ideo in « horto passio Christi cœpit, quod in Paradiiso « Adam transgressus esset. » S. Thomas, super S. Joannem scribens, similiter dicit⁴: « Et hæc con- « venienter, quia ipse satisfaciebat pro peccato « primi hominis in horto commisso, Paradiſus « enim hortus deliciarum interpretatur. Similis « igitur est reparatio hominis lapsui. » Angelus Deo rebellis factus, ex inferni abyssu prorupit in medium, et serpentem induit, ut invidia plenus, Adamo terrestri, totique ejus progenie, paradiſi terrestris deliciis fruenti, machinaretur ruinam. Ad secundum Adamum de celo cœlestem pariter in hoc horto, prouti suo loco dicetur, cœlitus missus fuit Angelus, qui eum ad hominis redemtionem, eumque ex longo e paradiſo cœlesti exilio revocandum animaret. Tunc inimicus infernalis sub specie serpentis primos parentes blonde decepit, eosque mortis temporalis et æternæ reatum incurrire fecit: Nunc vero idem hostis tartareus Judam in loco deliciarum ingressus (*Unus ex vobis diabolus est*⁵). *Intravit autem et Sathanas in Judam*⁶) factio pacis osculo Filium Dei tradidit in mortem. In paradiſo terrestri tentatio diaboli ob orationis defectum prævaluuit, quia enim primus homo ad celum non recurrit auxilium, ideo meruit cadere in præcipitum. Unde Simon de Cassia ait⁷: « Orat inter « arbores Jesus, quia inter arbores peccavit, et non « oravit Adam. » Jure igitur merito Christus apostolis præcepit, dicens⁸: « *Orate, ut non intretis in*

¹ S. AUG., s. 47 de Temp. — ² S. CYR. ALEX., l. XI in Joan. — ³ S. ATH., q. 136 ad Ant. — ⁴ S. THOMAS, in Joan. — ⁵ JOAN., VI, 71. — ⁶ LUC., XXII, 3. — ⁷ SIM. DE CASS. — ⁸ RUP. ABBAS, l. III in Joan. — ⁸ MAT., XXVI, 41.

tentationem: Nam ut philosophus ille moralis ait: « Felix sapientia, quæ ex aliorum discitur insi- « pientia. » In paradiſo terrestri inobedientia genus humanum in perditionis protractis abyssum, et ideo, ut Rupertus abbas notat¹: « Pulchre in horto voluit « Adam secundus obediens inveniri quia, videlicet « primus Adam in horto scilicet in paradiſo, quod « interpretatur hortus, inobedientis inventus, imo a « serpente circumventus est. » Præterea sicut Adam in paradiſi terrestris deliciis ab observantia voluntatis Creatoris sui se subduxit, ita e contra Filius Dei in hoc horto, se voluntatem suam, æterni Patris suivoluntati subjecere et conformare velle, expresse declaravit, quamvis portio inferior contra hoc vehementissime recalcitrarit²: *Non mea, sed tua voluntas fiat.* Similiter Adam ad pomum vetitum horti illius manus extendendo, æternæ servitutis funes et catenas induit, servus factus peccati et mortis, atque insuper veram filiorum Dei libertatem amisit. At vero reparatio hominis similis fuit lapsui illius, quia secundus Adam in horto funes præstolatus est et catenas, ut paulo post in arbore veræ vite manus suas extenderet ad clavos, hacque ratione peccatorum nostrorum catenas dissolveret, et quos delictorum catena constrinxerat, miseratio sua pietatis clementer liberaret; nosque qui servi eramus, in filios et cohæredes suos adoptaret. Simon de Cassia ait³: « Venit in hortum pro omnibus ortus, venit « in hortum de cuius morte vita nobis penitus « oritur. Venit in hortum capiendus in horto, qui « in oriente voluptatis plantaverat hortum, in quo « liberum posuerat Adam de terra jam ortum. In « horto a diabolo capitur Adam, et Christus a « Judæis ligatur in horto, ut sit similitudo satisfac- « tionis ad culpam. »

4. — Enim vero qualis fuerit sapor, quem Eva in pomo gustavit, ex illis verbis facile colligitur⁴: *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile et tulit de fructu illius.* At vero gustus hic et sapor cœlesti Adamo carissimo pretio constitit, siquidem in horto Gethsemani se continere nequivit, quin immensam patefaceret nauseam et aversionem amarissimi calicis illius, qui ei ab Angelo præsentatus fuit. Primis parentibus, in expiationem degustati pomi vetiti, hæc intimata fuit poena⁵: *Maledicta terra, spinas et tribulos germinabit tibi:* Christus autem secundus Adam ad temperandas harum maledictionum puncturas, ab illo tempore quo in hortum ingressus est, per vivam apprehensionem has spinas colligere, plectere, suoque vertici imprimere parabat. *Similis reparatio.* Adam terrestri in illo deliciarum loco non quidem seductus, sed ne contristaret delicias suas, divinum prævaricatus est interdictum: Adam vero cœlestis,

¹ RUP. ABBAS, l. III in Joan. — ² LUC., XXII, 42. — ³ SIMON DE CASS., ib. — ⁴ GEN., III, 6. — ⁵ Ib., 18.

Redemptor noster, in loco pariter amœnitatis et deliciarum, ut pro culpa primi parentis satisfaceret, Evam, id est, humanitatem suam supra modum contristare et affligere voluit, siquidem¹ cœpit pavere, et tædere, et mortus esse: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Adam: post commissum peccatum supplicium Dei timens, concepit timorem²: *Vocem tuam audivi in paradiſo, et timui, eo quod nudus essem.* At vero Salvator noster timorem hunc in se assumpsit expiandum, quia cœpit pavere, non obstante quod de eo scriptum sit³: *Quia respicit terram, et facit eam tremere.* Similiter non quidem arborum illarum frondibus, sed nuditate sua in flagellatione, ac demum in cruce tolerata suarum vestium divisione, primi Adami et omnium nostrum nuditatem contegere satagit, ut nos ab æterna confusione tueretur et defendaret. Observandum insuper, quod sicut primus Adam in terrestri Paradiſo se abscondit, ne videretur a Deo, ita secundus Adam, primi Filius, in hoc horto turbis armatis eum non cognoscentibus se manifestavit, ut bene meritorum suppliciorum nostrorum pœnam persolveret. In paradiſo terrestri Deus comparuit, ut hominem reum processaret, et in iudicium posceret. Hic vero assumptus rei peccatoris reatus, ex judice voluntarie factus est omnium delictorum nostrorum expiator. Præterea quemadmodum post commissum a protoparentibus peccatum, ut Ecclesia canit, Dei filius peccato illorum condolens paradiſum obambulavit, ut inter omnes arbores illum sibi designaret truncum, in quo pro salute lapsi hominis configeretur: « De parentis protoplasti « fraude Factor condolens, quando pomi noxialis « morsu in mortem corruuit, ipselignum tunc aotavit, « damna ligni ut solveret. » Ita verisimile est, quod tandem aveniente hora illa a tot sæculis desiderata, lignum patibuli a se electum dulciter amplexans, patri reddiderit gratias, tametsi nondum in illud confixus fuisse. Numquid igitur optime verificatur, quod *similis sit lapsui hominis ejusdem reparatio?*

5. — *Ubi erat hortus.* Quemadmodum horti plantantur in ordine ad delicias, ita inferius suo loco videbimus, adeo excessivum fuisse Christi jubilum in patiendo, ut passionem suam omnium primo in horto exordiri voluerit; ut insinuaret, verissimum esse illud, quod Simon de Cassia ait⁴: « Vere pervenit in deliciarum hortum, qui pro ho- « minibus pati, et mori, delicias computabat. »

6. — *Ubi erat hortus.* Primus mortis Christi fructus in eo consistebat, quod per illum cœlestem nobis aperiret paradiſum; ac proinde in hortum paradiſi figuram se contulit, ut notat doctor Angelicus, inquiens⁵: « Quia per passionem nos in hor- « tum et paradiſum coronandos introducit. » Hugo

¹ MARC., XIV, 33. — ² GEN., III, 40. — ³ PS. CIII, 32. — ⁴ SIMON DE CASSIA, ib. — ⁵ S. THOM., ib.

Cardinalis ait¹: « Volens ire in hortum, per quem « paradiſus intelligitur, transit per torrentem, id « est, per tribulationem, et crucem, quia hæc est « via, unde martyres pertransierunt in paradiſum. » S. Augustinus, in sermone quodam, de lictoribus Christum in horto inquirentibus inquit²: « Vene- « rant ad hortum, qui jam ante perdiderant para- « disum, quærentes Dominum Jesum Christum. » Ex quo homo cœlestem perdidera paradiſum, locus ad eum reacquirendum proportionatus erat hortus, in quo Redemptor cum æterno Patre suo familiarissime de æterna nostra tractavit salutem, quæ in eo consistebat, quod scilicet post longum quinques millium et amplius annorum exilium in beatam illam patriam e postliminio remitteremur.

7. — *Ubi erat hortus.* Hic hortus quoque figura fuit Ecclesia, Simon de Cassia dicente³: « Hortus « ad quem Jesus ingreditur Ecclesia est, qui con- « clusus fertur, dicente Scriptura: *Hortus conclusus « soror mea sponsa.* » Nescio an aliquando obser- vaveritis, quanto cum affectu Deus noster in sacris litteris de hortis disseruerit. Sacratissimam huma- nitatem suam in utero virginali assumens, eamdem horti nomine appellavit⁴: *Hortus conclusus, fons signatus: emissiones tux paradiſus.* Nazareth concipi voluit, quia Nazareth idem est, quod *florida*. Sibi metipsi floris nomen vendicavit, dicens: *Ego flos campi.* Passionem suam in horto incepit; in horto similiter sepeliri voluit. Post resurrectionem suam in habitu hortulanæ Magdalæ se manifestavit. Per quæ omnia, nisi fallor, nos docere voluit, quod si veri ipsius sequaces esse volumus, bonum virtutis odorem fragrare debeamus, ut in nobis adimpleatur, quod dicebat Apostolus: *Christi bonus odor sumus Deo.* Ac proinde Dionysius Carthusianus hunc S. Joannis textum exponens, ita scribit⁵: « Conve- « nienter autem Dominus Jesus, omnium virtutum « floribus adornatus, vigore et viriditate sapientiae « atque scientiae decoratus, cuius anima a suo vi- « gore et viriditate nunquam aruit, ingressus est « hortum, viriditatis, ubertatisque locum. Utinam « et cor nostrum sit hortus deliciosus virtutum, « scientiarumque graminibus plenus, redolens « quasi Christi odor bonus, in quem Christus in- « trare dignetur, quemadmodum sponsa orat in « Canticis: *Veniat dilectus meus in hortum suum.* » Nos quoque inter hortorum delicias et amœnitates, Christianarum virtutum flores colligere possumus, cum sit verissimum, quod⁶ diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Fuit nonnemo, qui tale delineavit emblema, in cuius corpore flos quidam effingebatur, in quo simul apis quiescebat, et aranea, cum hac subnexa epigraphe: *Hinc mel,*

¹ HUG. CARD., in Joan. — ² S. AUG., s. 45 in Append. de divers. — ³ SIMON DE CASSIA, ib. — ⁴ CANT., II, 12. — ⁵ DION. CARTH., in Joan. — ⁶ ROM., VIII, 4.